

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՑԱՆԿԵՐ

ՇԵՔՍՊԻՐՅԱՆ ԳԻՏԱ-ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԸ
ԵՎ ՖԵՍՏԻՎԱԼԸ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ
(1944)

1944 թ. ապրիլի 23-ին լրացավ Շեքսպիրի ծննդյան 380-ամյակը։ Այդ առթիվ համառուական թատերական ընկերության նախագահությունը որոշեց Համաժողովրդական հերթական վեցերորդ գիտա-հետազոտական կոնֆերանսը և շեքսպիրյան ներկայացումների ֆեստիվալը անցկացնել Երևանում՝ Հայկական թատերական ընկերության և ՀՍՍՀ արվեստի գործերի վարչության հետ համատեղ։ Կոնֆերանսը և ֆեստիվալը լայն արձագանք գտան կենտրոնական և հանրապետական մամուլում։

Ա) ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ ՆԻՍՏՆԵՐԸ

22 - ապրիլի — Շեքսպիրյան կոնֆերանսի հանդիսավոր բացումը Երևանի Գ. Սունդուկյանի անվան թատրոնում։ Հյուրերի մեջ էին. Մ. Մորոզով, Ա. Զիվլինգով, Յու. Յուզովսկի, Գ. Գոյան, Ա. Աղանբեկյան (Մոսկվա), Ա. Վասսան, Ա. Փաղավա, Կ. Շահ-Աղիզով, Ա. Թակալշվիլի, Մ. Կվալիաշվիլի, Շ. Կիրոսանիձե, Ա. Բերոյան (Թբիլիսի), Մարգիթ Խանում Դավուդովա, Մ. Ռաֆիլի (Բաքու)։

Բացման խոսք — Զ. Վարդանյան։ Ելույթ ունեցան. Յու. Յուզովսկի, (Համառուական ԹԸ), Մ. Մորոզով (Համառուական ԹԸ արևմտյան դրամատուրգիայի և Շեքսպիրի կարինետ), Գ. Գոյան (Համառուական ԹԸ Աղզային թատրոնների կարինետ), Ա. Զիվլինգով (ՍՍՀՄ ԳԱ Գորկու անվան համաշխարհային գրականության ինստիտուտ), Ա. Տերտերյան (ՀՍՍՀ գիտությունների ակադեմիա), Մ. Պետրոսյան ԱՅԿՍ)։

Վերջում՝ հայ արվեստի վարպետների համերգը։

Կոնֆերանսի և ֆեստիվալի առթիվ ցուցահանդեսներ բացվեցին Սունդուկյանի անվան թատրոնում՝ «Շեքսպիրը և հայ թատրոնը» և Հայֆիլհարմոնիայում՝ «Շեքսպիրը երաժշտության մեջ» թեմաներով։

23 - ապրիլի — Կոնֆերանսի առաջին նիստը Հայֆիլհարմոնիայի դահլիճում։ Զեկուցեցին. Մ. Մորոզով («Սովետական շեքսպիրագիտության աշխատանքների մասին») Ա. Զիվլինգով («Վերածնունդի դարաշրջանի մարդու կերպարը»)։

24 - ապրիլի — Կոնֆերանսի երկրորդ նիստը Հայֆիլհարմոնիայի դահլիճում։ Զեկուցեցին. Լևոն Փալանձյար («Շեքսպիրը նախասովետական հայ բեմում»), Սուրեն Հարությունյան («Շեքսպիրը սովետահայ բեմում»)։

25 - ապրիլի — Կոնֆերանսի երրորդ նիստը Հայֆիլհարմոնիայի դահլիճում: Զեկուցեցին. Սարգիս Մեկրեմբյան («Շերապիրյան կերպարները Ազամյանի կատարմամբ»), Հայկ Գյուլերեկյան («Շերապիրը նախառոփեական հայ ըննադատության մեջ»), Նույն օրվա երկրորդ կեսին՝ Կոնֆերանսի չորրորդ նիստը: Զեկուցեցին՝ Վահրամ Բերդիրաշյան («Շերապիրի երկերի հայերեն թարգմանություններ»), Արշակ Ազամյան («Շերապիրի պոետիկայի պոսրիմը և նրա հիմունքների էրաժուտական մարմնավորումը»):

28 - ապրիլի — Կոնֆերանսի հինգերորդ նիստը Լենինականում, «Հակամերթ» կինոթատրոնի դահլիճում:

Բացման խոսք— Արմեն Արմենյան: Զեկուցեցին. Մ. Մորոզով («Շերապիրը Սովետական Միությունում»), Սուրեն Հարությունյան («Շերապիրը և հայ թատրոն»), Արմեն Արմենյան («Խմ աշխատանքը շերապիրյան կերպարների վրա»):

30 - ապրիլի — Կոնֆերանսի եզրափակիչ նիստը Սունդուկյանի անվան թատրոնում: «Շերապիրյան ներկայացումները Սովետական Հայաստանում» թեմայով զեկուցեց Յու. Յուզովսկին: Նույն ժամանակ՝ Ա. Փաղափա, Ա. Վասաձե, Ա. Զիլբերգով, Ս. Հարությունյան, Մ. Մորոզով, Կ. Շահազիզով:

Բ) ՀԵՍՏԻՎԱԼԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՄՆԵՐ

23 - ապրիլի — «Համկա» — Սունդուկյանի անվան թատրոնում: Թարգմանություն՝ Հովհաննես Մանեճյանի: Բեմադրություն՝ Արշակ Բուրջայանի, նկարչական ձևավորում՝ Արա Սարգսյանի, երաժշտություն՝ Պ. Չալիկովսկու, ռեժիսորի ասիստենտ՝ Դարիկ Մուշեղյան:

Համկա — Վաղարշ Վաղարշյան, Կլավդիոս — Վալիկ Վարդանյան, Ֆորտին — Տիգրան Ալվազյան, Հարաջիտ — Գարուշ Խաժակյան, Պարոնիտա — Օրի Ռուսիսյան, Լաերտ — Գեորգ Աշուղյան, Ռոզենկրանց — Արման Կոթիկյան, Գրիգենշտերն — Գեղամ Աֆրիկյան, Օդրիկ — Բաթուլ Դիլարյան, Մարցելլոս — Սուրեն Ասլանյան, Բենեարդո — Տիգրան Բախչինյան, Ֆրանցիսկո — Հենրիկ Հովհաննիսյան, Ռուփական — Ալբրասեր Ազամյան, Ա գերաստան — Վահան Գասոյան, Բ գերաստան — Հարություն Հայրապետյան, Բեմի թաղուհի — Սիրան Ալավերդյան, Նախերգակ — Կարո Սարգսյան, Ա գերեզմանափոր — Գրիգոր Ավետյան, Բ գերեզմանափոր — Գուրգեն Գարբրիելյան, Գերարդու — Անահիտ Մկրտումյան, Օֆելիա — Ռուզան Վարդանյան:

24 - ապրիլի — «Ամառային զիշերվա երգ» — Երևանի Միկոյանի անվան պատանի հանդիսատեսի թատրոնում: Թարգմանություն՝ Վարդգես Սուրենյանցի: Բեմադրություն՝ Տիգրան Շամիրյանյանի, ռեժիսոր՝ Աստղիկ Ազատյան, նկարչական ձևավորում՝ Աշոտ Միրզոյանի, երաժշտություն՝ Տելեմար Ավետիսյանի:

Թանեսո — Կոստանդին Հարությունյան, Եղիսո — Վարդան Միրզոյան, Լիսանդեր — Արարատ Բարսեղյան, Գեմեսարիոս — Վարդգես Յափուրյան, Սերկիկ — Պարույր Սանթրոյան, Մաուկ — Պերճ Գեորգյան, Տապան — Գեորգ Ստամբուլյան, Սրինգ — Անուշավան Երիցյան, Կաուց — Արշավիր Վաղարշյան, Անճար — Աշոտ Տեր-Հարությունյան, Հիպոլիտ — Կարա Շահբազյան, Հերմիա — Իդա Մկրտչյան, Հելենա — Մանյա Սիմոնյան, Օրերեն — Էմմա Ամիրբեկյան, Փուճ — Գրիգոր Աճեմյան:

25 - ապրիլի — «Համիտ» — Սունդուկյանի անվան թատրոնում:

Համիտ — Գուրգեն Զանիրեկյան: Մնացած դերակատարները նույնն էին, բացառությամբ հետևյալների. Կլավդիոս — Դավիթ Մալյան, Բեմի թագուհի — Նվզի-
նե Միրոշյան, Օֆելիա — Սյուզան Գարագաշ, Ա գերեզմանափոր — Համարձում
հաշմյան, Բ գերեզմանափոր — Արսեն Բազրատունի, Յորտինբրաս — Ալեքսանդր
Աղամյան, Գիլգեշտերն — Ավո Զրադացյանյան:

26 - ապրիլի — «Օրբելլո» — Սունդուկյանի անվան թատրոնում: Բարձմանություն՝ Հով-
հաննես Մասեհյանի: Բեմադրություն՝ Արմեն Գուլակյանի, նկարչական ձևավորում՝
Միրայել Արուտչյանի, մասնակցությամբ Պատվական Անանյանի, երաժշտություն՝
Ալեքսանդր Սպենդիարյանի, ռեժիսորի ասիստենտ՝ Գարիկ Մուշեղյան:

Օրբելլո — Գուրգեն Զանիրեկյան, Դեզդեմոնա — Ռուզան Վարդանյան, Յագո —
Ավետ Ավետիսյան, Վենետիկի դուքս — Տիգրան Ալվադյան, Բրաբանցիո — Հովհան-
նես Ավագյան, Լոդովիկո — Գարուշ Խաթակյան, Կասիո — Վավիկ Վարդանյան,
Ռոդրիգո — Գեղամ Աֆրիկյան, Մոնթանո — Վահան Դասույան, Էմիլիա — Անահիտ
Մկրտումյան, Բիանբա — Մայրանուշ Պարոնիկյան:

27 - ապրիլի — «Օրբելլո» — Սունդուկյանի անվան թատրոնում:

Օրբելլո — Հրայր Ներսիսյան: Մնացած դերակատարները նույնն էին, բա-
ցառությամբ հետևյալների. Յագո — Միրայել Մանվելյան, Բրաբանցիո — Լևոն
Մարկյան, Ռոդրիգո — Վաչե Բազրատունի, Վենետիկի դուքս — Վադիմակ Մարգարիտ,
Էմիլիա — Վարդուհի Մելքումյան, Բիանբա — Նվզինե Սևրաբ:

28 - ապրիլի — «Օրբելլո» — Նրեանի Զաֆար Զաբարու անվան պետական թատրոնում:
Բեմադրություն՝ Բախչի Քալանթարիի, նկարչական ձևավորում՝ Կարո Մինաս-
յանի:

Օրբելլո — Ա. Զեյնալով, Դեզդեմոնա — Զարիկ Տերյան, Յագո — Ա. Սուլեյմանով:

28 - ապրիլի — «Օրբելլո» — Սունդուկյանի անվան թատրոնում:

Օրբելլո — Հրայր Ներսիսյան, Դեզդեմոնա — Ռուզան Վարդանյան, Յագո — Ավետ
Ավետիսյան: Մնացած դերակատարները՝ ապրիլի 27-ի կազմով:

28 - ապրիլի — «Տասներկուսուրդ զիշեր» — Լենինականի Մուսոլյանի անվան թատրո-
նում: Բարձմանություն՝ Խաչիկ Դաշտենցի: Բեմադրություն՝ Վարդան Աճեմյանի,
նկարչական ձևավորում՝ Մելիքսեթ Սվադյանի, երաժշտական մոնտաժ՝ Վահան
Արարատյանի, պարեր՝ Ն. Նֆիմովի: Օրսինո — Գեղամ Հարությունյան, Սերաս-
տիան — Արշավիր Փիլոյան, Անտոնիո — Աղաթ Երենց, Վալենտին — Գուրգեն Հա-
նեսողյան, Կուրիո — Ալեքսանդր Քոչարյան, Թոբի Բելլ — Լևոն Զոհրաբյան, Էնդրյու
Էդյուիկ — Կարապետ Արծրունյան, Մալվուիո — Ցուլակ Ամերիկյան, Յաբիան — Ժան
Էլոյան, Խեղկատակ — Արծրունի Հարությունյան, Նավապետ — Ստեփան Ալիխան-
յան, Օլիվիա — Ասյա Բերդյան, Վիուլա — Արաքս Առաքելյան, Մարիա — Նինա Բոխ-
յան, Քահանա — Հայկառու:

29 - ապրիլի — «Օրբելլո» — Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի թատրոնում:
Դերիժոր՝ Միրայել Թավրիզյան, բեմադրություն՝ Արմեն Գուլակյանի, նկարչական
ձևավորում՝ Աշոտ Միրզոյանի, պարեր՝ Լեոնիդ Լավրովսկու, հարակից ռեժիսոր՝
Գոհարինե Մելքումյան, ռեժիսորի ասիստենտ՝ Գուրգեն Գեն:

Օրբելլո — Վ. Սավենկո-Դամուրին, Դեզդեմոնա — Հայկանուշ Դանիելյան, Յագո —
Մ. Դենիսով, Էմիլիա — Թամար Շահնազարյան, Կասիո — Յա. Դուրրյանսկի, Ռոդրիգո

—*Փետրզ Բաղդասարյան, Հոգավիր—Կապույտ Մարկոսյան, Մանթան—Ն. Սմարտ-
յին, Մանեասիկ—Ա. Կասպերովիչ*

Գ) ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻՆ ԵՎ ՖԵՍՏԻՎԱԼԻՆ ԵՎԻՐՎԱՅ
ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԲԻՐՎՈՐԴՐԱՆՈՒ

Գ. Զանբրեկյան, *Երասիրյան գիտահետազոտական կոնֆերանսը և թատերական
ֆեստիվալը նրանում, «Սովետական Հայաստան», 1944, 18 ապրիլի, № 77:*
*Երասիրյան կոնֆերանսը և ֆեստիվալը Հայաստանում, նույն տեղում—21 ապ-
րիլի, № 79:*

Դ. Մարգար, *Երասիրի Սովետական Միությանում, նույն տեղում:*

С. Меликсетян. Первые постановки шекспировских пьес на армянской сцене.
«Коммунист», 1944, 16 апреля, № 66.

К Шекспировской конференции в Ереване (беседа с А. К. Дживелеговым),
там же, 21 апреля, № 79.

М. Морозов, Работа над произведениями Шекспира, там же, 23 апреля, № 81.
Аветик Исаакян, Шекспировский фестиваль в Ереване, там же.

Армен Гулакян, Неисчерпаемый источник творчества, там же.

Дереник Демирчян, К шекспировским дням в Ереване, там же.

Вавик Варданян, Шекспир и армянский театр, там же.

Ա. Զիվիկյան, *Ռենեսանսի պրոբլեմը, «Սովետական Հայաստան» 1944, 23 ապ-
րիլի, № 81:*

Կոնֆերանսի բացումը, նույն տեղում:

Արմեն Արմենյան, *Երասիրյան ֆեստիվալ, «Բանվոր», 1944, 23 ապրիլի, № 48:*

Դ. Ն. (աղյան), *Լենինականի պետական թատրոնի շերտերյան ներկայացուցիչները,
նույն տեղում:*

Սարգիս Մկիսեթյան, *Աղամյանի շերտերյան առաջին դերը, «Սովետական
Հայաստան», 1944, 25 ապրիլի, № 82:*

*Երասիրյան կոնֆերանսը բացված է այսօր, «Moscow News», Մոսկվա, 1944, 22 ապ-
րիլի, № 33:*

*Երասիրյան կոնֆերանսը բացվեց Հայաստանի մայրաքաղաքում, նույն տեղում, 26 ապ-
րիլի, № 34:*

Արմեն Գալսյան, «ՅՐԵՎԱՆ» բեմադրությունը նրանում՝ իբրև այդ պիեսի նոր
մեկնաբանություն, նույն տեղում:

Հայաստանի ուրիշ շերտերյան հարուստ տրագիկաներ, նույն տեղում:

Дневник конференции, «Коммунист», 1944, 25 апреля, № 82.

Дневник конференции, там же, 26 апреля, № 83.

Нвард Туманян, О. Туманян о Шекспире, там же.

Дневник конференции, там же, 28 апреля, № 84.

А. А. Пазава. Шекспир на грузинской сцене, там же.

Микаэл Рафили, Шекспир и азербайджанский театр, там же.

Саркис Меликсетян. Петрос Адамян, там же.

Дневник конференции, там же, 29 апреля, № 85.

Заседание шекспировской конференции в Ленинкане, там же.

Заключительное заседание шекспировской конференции, там же, 1 мая, № 87.

Վ. Վաղարշյան, *Լենինականի թատրոնի կոլեկտիվի խոշոր նվաճումը* («Տասներկու-երորդ գիշեր»), «Սովետական Հայաստան», 1944, 5 մայիսի, № 90:

Ավետիք Խաճախյան, *Շերսպիրյան ֆեստիվալը, նույն տեղում:*

Ա. Վասաձե, *Բարձր պահել սովետական թատերական կուլտուրայի դրոշը, նույն տեղում:*

Մ. Մուրզով, *Կոնֆերանսը շատ բան սովորեցրեց մեզ, նույն տեղում:*

Յու. Յուզովսկի, *Շերսպիրյան տրագիկանների ուղիով, նույն տեղում:*

Ալեքսանդր Աբախմանյան— *խոշոր նվաճում* («Տասներկուերորդ գիշերը» Լենինականում), «Բանվոր», 1914, 12 մայիսի, № 55:

Ս. Սամոյլով, *Համաժողովնական շերսպիրյան կոնֆերանսն ավարտում է իր իննոր-յա արդյունավետ աշխատանքները*, «Moscow News», 1944, 13 մայիսի, № 39:

Յու. Յուզովսկի, «Համիտը» Սունդուկյանի անվան թատրոնի բեմում, «Սովետական Հայաստան», 16 մայիսի, № 97:

Ա.А. Мамукян (Араксманян), Успех спектакля «Двенадцатая ночь» в Ленинкане, «Коммунист», 1944, 26 мая, № 103.

М. Морозов, Шекспировские дни в Ереване, «Литература и искусство», М., 1944, 10 июня, № 24.

Ю. Юзовский, В защиту режиссера, «Коммунист», 1944, 28 июля, № 148.

Հովհաննես Մամիկոնյան, *Ուրախ դեմք վատ խաղի ժամանակ*, «Սովետական Հայաստան», 1944, 26 սեպտեմբերի, № 132:

Շերսպիրյանդրամիությունը և հայ թատերական կուլտուրան, «Սովետական դրականություն և արվեստ», 1944, № 4—5, էջ 90—93:

Ալեքսանդր Աբախմանյան, *Շերսպիրյան երկու ներկայացում* («Ամառային գիշերվա երազը» Պատանի Հանդիսատեսի անվան թատրոնում, «Տասներկուերորդ գիշերը» Լենինականում), նույն տեղում, էջ 108—110:

Շերսպիրյան վեցերորդ կոնֆերանսը և թատերական ֆեստիվալը Հայաստանում, նույն տեղում, էջ 120—126:

Սարգիս Մելիքսեբյան, *Շերսպիրյան կերպարները Աղամյանի կատարմամբ*, նույն տեղում, №8, էջ 109—117:

Արշակ Աղամյան, *Շերսպիրի պոետիկայի սկզբունքները երաժշտության մեջ*, նույն տեղում, № 9, էջ 78—87:

Նույնը՝ *հուսերին*, «Տեղեկագիր» (Հասարակական գիտություններ), Երևան, 1944, № 6—7, էջ 117—146:

Ю. Юзовский, «Гамлет», «Новый мир», М., 1945, № 7, стр. 118—129.

Ю. Юзовский, «Образ и эпоха», «Советский писатель», М., 1948.

Ю. Юзовский, Шекспировский турнир, сб. «Театр», ВТО, М., 1945, стр. 94—105.

Արմուրի Հարությունյան, *Դերասանի հուշատետրից*, «Սովետական արվեստ», 1964, № 3, էջ 32—33:

Բարկե Հարությունյան